

F-35: Reakce na nepřesné a zavádějící informace

11.9.2023 - Jiří Tábořský | Armáda ČR

Podle materiálů Saab vychází Gripen z hlediska pořizovací ceny i provozu nejlevněji. Jak je možné, že armáda i MO tvrdí něco jiného?

Naše propočty vycházejí z nabídek, které jsme obdrželi od vlády Spojených států a vlády Švédského království. Z těchto materiálů vyplývá, že cena letounu F-35A je nižší než letounu JAS-39 Gripen E. A ačkoli nemůžeme být konkrétní, tak cena uváděná v marketingových materiálech společnosti Saab je z důvodů, které nám nejsou známy, o desítky procent nižší, než za jakou nám tyto letouny oficiálně nabídla švédská vláda.

Co se provozu týče, pro porovnání jsme volili jinou metodiku - nikoli porovnávání ceny letové hodiny, což je velice nepřesné a nesrovnatelné, ale roční náklad na provoz 24 letounů daného typu. Je pro nás podstatné, kolik nás bude stát celkově provoz, nejen letová hodina. Po přepočtení údajů, které máme k dispozici ke Gripenu C/D (cena provoz Gripenu E je podle marketingových materiálů společnosti Saab ještě vyšší) a údajů z nabídky vlády USA k F-35 vyšlo to, že roční provoz se započtením i průměrných nákladů na palivo a munici 24 letounů F-35 je o necelou čtvrtinu vyšší než provoz jiných platform, například Gripenu. Nicméně je třeba brát v potaz to, že F-35 nabízí výrazně vyšší schopnosti než jiné platformy a zároveň výrazně vyšší životnost.

Vojenské doporučení srovnávalo náklady i na další platformy, konkrétně šlo o sedm typů. Ke všem letounům si AČR vyžádala oficiálně údaje od vlád zemí, v nichž se letouny vyrábějí. I u jiných platform se čísla uváděná brožurou společnosti Saab liší od údajů v nabídkách, z nichž doporučení vychází. Nicméně opět, s ohledem na obchodní tajemství není možné být konkrétnější.

Každopádně však platí, že my můžeme vycházet pouze z oficiálních údajů, které nám poskytnou ti, s nimiž o případném kontraktu budeme jednat. Při plánování obranyschopnosti země na desítky let dopředu se nelze spolehnout na údaje nalezené na internetu.

Ještě obecně k hodnocení ve vojenském doporučení lze uvést, že bylo stanoveno sedm kritérií, přičemž cena byla jedním z nich a nabídky byly hodnoceny na základě hodnocení míry získaných schopností vůči vynaloženým nákladům. F-35 skončila první a Gripen nebyl ani na druhém místě. Stejný hodnotící model použili například Belgičané nebo Nizozemci.

Nebude F-35 překonaná za 12 let?

Vojenské doporučení vychází ze zkušeností vojáků i z řady renomovaných mezinárodních studií a závěr je jasný: letouny 5. generace budou plnohodnotně akceschopné i v horizontu 50 let. Umožňuje to jak konstrukce letadla, tak i jeho hardwarové vybavení, které bez potíží zvládne průběžné aktualizace za účelem udržení kroku s dobou. Američané plánují kontinuální vývoj a výrobu těchto letadel minimálně do roku 2050 a podporu životního cyklu do roku 2080.

Gripen je údajně po 30 letech zastaralý, zatímco F-35 má být po 70 letech to nejlepší.

Neplatí ani jedno. Nicméně stejně jako řada renomovaných zdrojů tvrdíme, že v horizontu 50 let bude letoun F-35 schopný plnit všechny úkoly, které má plnit taktické letectvo. A tvrdí to i dlouhá řada států NATO, které si tento letoun pořizují a které důvěru v něj deklarují tím nejsilnějším, co je k

dispozici, tj. jeho pořízením. Mimochodem, není od věci porovnávat i počty objednávek a dodaných letounů a ty se u zmiňovaných platforem výrazně liší. Ukončení provozu Gripenů C/D v roce 2035 v tuto chvíli předpokládá i švédské letectvo.

ČR údajně nereflektuje nabídku Švédska o bezúplatném převodu stávajících Gripenů

Jde o nabídku z letošního července, která se objevuje s označením „letka gripenů zdarma“. Nicméně žádná nabídka, podle níž bychom dostali letku Gripenů zadarmo, neexistuje. Nabídka se týká toho, že by nám švédský stát přenechal dnes pronajaté Gripeny C/D, za předpokladu, že si koupíme nových 12 Gripenů E. Takže příběh o Gripenech zdarma je lež. Stejně tak neplatí, že jsme se švédskou nabídkou nezabývali. Dřívější nabídka švédské vlády byla posouzena v rámci vojenského doporučení a na jeho základě dostala ministryně obrany od vlády jasný mandát jednat s vládou USA o pořízení 24 letounů 5. generace. Tato jednání probíhala v uplynulém roce a jejich výsledkem je komplexní nabídka, o které bude jednat vláda přesně v souladu se svým loňským usnesením.

Švédská nabídka navíc neodpovídá potřebám armády definovaným již před více než dvaceti lety a znovu ve zmiňovaném vojenském doporučení na 24 nových nadzvukových letounů. Česko potřebuje 24 strojů. Potřebovalo je vždycky a vyplývalo to i ze strategických a koncepčních materiálů. Pronájem 12+2 letounů byl kompromis a dočasné řešení, které taktickému letectvu neumožňuje plnit zdaleka všechny úkoly. Od Švédska bychom tedy dostali 14 strojů na dožití, a aby letectvo mohlo fungovat, museli bychom si místo dosluhujících Gripenů C/D koupit minimálně dalších 12 letounů E a dvojmístné F, což by bylo celkově neefektivní. A to zejména s ohledem na již mnohokrát řečené, tj. že se jedná o stroje 4. případně 4,5. generace, které řeší budoucnost taktického letectva jen na velmi krátkou dobu a neposkytují zdaleka tolik schopností jako letouny 5. generace.

S vládou Švédského království probíhají paralelně jednání o pokračování pronájmu letounů JAS-39 Gripen C/D tak, aby mohly chránit vzdušný prostor ČR i po roce 2027, neboť majitelem těchto strojů je právě švédská vláda. Se společností Saab ani jinou soukromou firmou žádná jednání neprobíhají, protože k nim nemáme mandát ani důvod.

Provozní náklady Gripenů jsou údajně třetinové oproti F-35

Pořizovací hodnota samotných letounů F35 je podle oficiální nabídky švédské vlády nižší než Gripenů E, provoz nákladů F35 je podle našich dat z poskytnutých nabídek sice o necelou čtvrtinu vyšší, ale zároveň nabízejí výrazně vyšší schopnosti. A také je třeba říct, že srovnáváme současné letouny Gripen C/D. Provozní náklady letounu Gripen E neznáme, ale samotný Saab ve svých marketingových materiálech tvrdí, že budou vyšší než u předešlých generací letounů.

F-35 jsou prý zbytečně drahé a jejich kompletní schopnosti stejně AČR vzhledem ke své technické vyspělosti nevyužije.

Bez letounů 5. generace se naše letectvo ocitne v podstatě mimo NATO. Rozhodnutí jednat s USA o pořízení F-35 vychází z analýzy, kterou vypracovala armáda a která říká, že jen stroje 5. generace mohou obstát na bojišti budoucnosti. Pokud tedy chceme taktické letectvo, jehož stroje nebude nutné za pár let obnovovat a které bude schopné plnit stanovené úkoly, tak je nutné koupit F-35.

Co se týče využití schopností, tak v tuto chvíli skutečně tyto schopnosti AČR z většiny nevyužije, protože modernizace AČR je proces na řadu let. Ale v době, kdy sem první F-35 přiletí, dokážeme schopnosti tohoto stroje plně integrovat do AČR a využít tak maximální možný potenciál tohoto stroje. Je naprosto zásadní, aby spolu jednotlivé druhy techniky dokázaly komunikovat. Není to jen jeden z cílů modernizace AČR, ale také cíl NATO. S touto schopností se samozřejmě počítá u všech modernizačních projektů.

Potřebujeme, aby například dělostřelectvo dokázalo využít data z dronů. A ne aby souřadnice zadával operátor, ale aby si systém řízení palby přímo bral data z malého dronu nad bojištěm. Stejně tak spolu musí komunikovat i všechny ostatní zbraňové systémy.

F-35 je v tomhle systému jeden ze zásadních prvků: nejde jen o letadlo, ale také o prvek PVO a extrémně schopný senzor, který se díky minimální viditelnosti pro radary dostane s velmi malým rizikem nad území nepřítele a může tam nejen zaútočit, ale hlavně sesbírat data o nepřátelských pozicích, počtech jeho jednotek, družích techniky atd. A všechna tato data umí propojit s daty z jiných systémů, vyhodnotit je a poskytnout dalším systémům v AČR nebo v NATO.

Bez F-35 tyto schopnosti mít nebudeme. S žádným jiným strojem se tak daleko nedostaneme, nebudeme schopni útočit na takovou vzdálenost a nesesbíráme tolik dat.

Bude ČR schopna vybudovat infrastrukturu pro F-35? Čáslav bude třeba celou přebudovat.

Přebudování čáslavské základny by se z větší části odehrávalo bez ohledu na zvolenou platformu. Minimálně kvůli počtu provozovaných letounů, který se má zvýšit na 24. Navíc jsme členy NATO a alianční letouny, což budou často F-35, u nás budou muset přistávat. Je proto připravený komplexní projekt na přebudování infrastruktury. Od začátku analýzy projektu se s tím počítá.

Známe reálné náklady na F-35?

Ano, máme nabídku USA a zároveň velmi detailní rozpis souvisejících projektů, jako je například příprava infrastruktury apod.

Kusová cena F-35 pro ČR, Izrael nebo pro Švýcarsko se liší. Jak je to možné?

Cena za standardní konfiguraci letounu jako takového je pro všechny stejná a nelze ji vyčíst ze zpráv Kongresu. Odtamtud lze vyčíst pouze komplexní náklady na pořízení celého systému, jehož součástí je veškerý další majetek a pořizované služby (simulátory, výcvik, munice apod.) Aby tohle člověk věděl, stačí si zprávu z Kongresu přečíst celou, nikoliv jen první odstavec. Každý stát má totiž jiné požadavky na další majetek a pořizované služby.

122 mld. není přesná cena. Náklady na provoz v dalších 30 letech budou násobně vyšší.

122 miliard je cenový strop pro celý systém F-35 dodávaný z USA. Další náklady samozřejmě budou a nikdy jsme to netajili a platí to pro všechny pořizované systémy. Odhady těchto nákladů máme, protože jsme od začátku kalkulovali projekt komplexně. Z připravené detailní ekonomické rozvahy je patrné, že ani ve fázi pořizování letounů a stavby infrastruktury nepřesáhnou výdaje 10% ročních rozpočtů na obranu (Poznámka: Pro rok 2024 plánovány obranné výdaje ve výši cca 158 mld. Kč).

Co se provozu týče, pro porovnání jsme volili jinou metodiku - nikoli porovnávání ceny letové hodiny, což je velice nepřesné a nesrovnatelné, ale roční náklad na provoz 24 letounů daného typu. Je pro nás podstatné, kolik nás bude stát celkově provoz, nejen letová hodina. Po přepočtení údajů, které máme k dispozici ke Gripenu C/D (cena provozu Gripenu E je podle marketingových materiálů společnosti Saab ještě vyšší) a údajů z nabídky vlády USA k F-35 vyšlo to, že roční provoz se započtením i průměrných nákladů na palivo a munici 24 letounů F-35 je o necelou čtvrtinu vyšší než provoz jiných platform, například Gripenu. Nicméně je třeba brát v potaz to, že F-35 nabízí výrazně vyšší schopnosti než jiné platformy a zároveň výrazně vyšší životnost.

Dle GAO (Governmental Accountability Office) je 50% F-35 v roce 2022 uzemněných. Takže ze 24 nám jich bude schopno létat 12.

GAO nerozlišuje varianty A, B a C ve svých závěrech. A to například ani pro letovou hodinu a zároveň je veřejně známá informace, že varianty B a C jsou technicky složitější (B - kolmý vzlet, C- krátký vzlet – letadlová loď), takže ta informace je zavádějící. Zároveň je třeba říci, že v rámci našeho provozování Gripen se jedná o 51%, takže to není žádné vybočení F-35 z průměru či v porovnání s konkurencí.

Jaký bude mít vliv pořízení F-35 na další letouny používané taktickým letectvem AČR, jako jsou L-159?

Případné pořízení 24 kusů F-35 by mělo zásadní vliv na podobu celého taktického letectva, protože

F-35 by díky svým schopnostem byly schopny plnit plné spektrum úkolů bez nutnosti využívání dalších platform, jako je L-159. V současné době taktické letectvo disponuje kromě 14 kusů Gripenů C/D i 24 kusy letounů L-159. V případě pořízení F-35 je předpoklad, že dojde i k postupnému utlumování a po roce 2035 k úplnému uzemnění všech L-159, čímž dojde i k průměrné roční úspoře nákladů ve výši cca 600 mil. Kč ročně a zároveň ke sjednocení na jedinou platformu.

<https://mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/f-35:-reakce-na-nepresne-a-zavadejici-informace-246223>